

N:o 223.

Af herr **A. Hedin**, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition (n:o 27) angående ändrad lydelse af punkten 10 i kongl. cirkuläret den 22 juni 1877 om ny pensionsreglering för armén.

Sedan en pensionerad f. d. officer genom krigshofrättens utslag den 29 juni 1896 dömts att umgälla förbrytelser i embetet med fängelse i 1 år och 2 månader samt förpligtats att till statsverket ersätta 58,852 kronor 83 öre med 6 proc. årlig ränta från den 30 september 1896, med afdrag dock af hvad såsom utdelning för samma belopp i en konkurs kan hafva kommit eller komma statsverket till godo, gjorde direktionen för arméns pensionskassa härom anmälan hos Kongl. Maj:t, under erinran om innehållet i punkt 10 af cirkuläret den 22 juni 1877. Kongl. Maj:t fann emellertid denna anmälan ej till annan åtgärd föranleda, än att direktionen anbefaldes att inkomma med förslag angående ett tillägg till nämnda lagrum derom, huru förfaras skall i en sådan kasus som den, hvilken föranledt direktionens anmälan. Och sålunda fick förbrytaren behålla en af statsmedel utgående fyllnadspension å 4,425 kronor. Att staten skall pensionera en för förbrytelser i embetet dömd och till en betydlig ersättningskyldighet förpligtad f. d. öfverste, lika väl som statstjenare, de der genom nit och redlighet i långvarig tjänst förvärfvat sin ålderdomsförsörjning, förekommer mig vara en upprörande orätt, som bör undanrödjas, för att ej den gamla folktron att samhället med mycket olika mått mäter de stores och de smås förbrytelser, må, äfven på statspensioneringens område, vinna en alltför oomtvistelig bekräftelse.

Under åberopande af åtskilliga danska, tyska, franska, österrikiska, italienska (äfvensom i Norge genom kongl. proposition föreslagna) lagbestämmelser om förlust af pension eller pensionsrätt, föreslog jag i en vid sistlidet års riksdag väckt motion (n:o 116) en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att Kongl. Maj:t ville låta utarbета förslag till bestämmelser om, bland annat, förverkande af pensionsrätt eller pension i följd af förbrytelse, som af den pensionsberättigade eller pensionerade begås.

Statsutskottet yttrade (utlåtande n:o 10, sid. 49):

Utskottet delar motionärens åsigt om det origtiga deruti, att den, hvilken såsom den nu ifrågavarande f. d. militärpersonen förbrutit sig, dock enligt gällande bestämmelser skall få åtnjuta jemväl den af statsmedel utgående fyllnadspensionen.

Men då fråga om ändring af gällande bestämmelser redan var på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, ansåg utskottet motionen ej för det dåvarande böra föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Resultatet af den beredning, hvartill utskottet sålunda hänvisade, föreligger nu i den kongl. propositionen (n:o 27) angående ändrad lydelse af punkt 10 i cirkuläret den 22 juni 1877 om ny pensionsreglering för armén.

Cirkuläret af 22/6 1877, 10:de punkten.

Nuvarande lydelse.

Den, som efter laga ransakning och dom blifvit förvunnen till sådant brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende, skall från och med månaden näst efter den, då domen vunnit laga kraft, äfven vara förlustig sin rätt till åtnjutande af pension med fyllnadspension. Huruvida åter den, som, utan att förlora medborgerligt förtroende, blifver genom dom skild från tjenstbefattning, med hvilken rätt till fyllnadspension enligt dessa grunder är förenad, skall derigenom hafva förverkat rätt till denna fyllnadspension, kommer i hvarje fall att bero på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

Föreslagen lydelse.

Den, som efter laga ransakning och dom blifvit förvunnen till sådant brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende, skall från och med månaden näst efter den, då domen vunnit laga kraft, vara förlustig sin rätt till åtnjutande af pension och fyllnadspension. Huruvida åter den, som utan att ädömas förlust af medborgerligt förtroende, genom laga kraft egunde beslut blifvit afsatt från syssla, med hvilken rätt till fyllnadspension enligt dessa grunder är förenad, eller, efter erhållet afsked, dömd till straff jemlikt 2 kap. 17 § strafflagen, skall derigenom hafva förverkat rätt till fyllnadspension enligt dessa grunder, kommer i hvarje fall att bero på Kongl. Maj:ts nådiga pröfning.

Om man från ser de blott redaktionella ändringarna, består således den väsentliga ändringen deri, att till det fall, då det enligt den nuvarande

lydelsen skall bero icke af bestämmelser antagna af Riksdagen, utan af »Kongl. Maj:ts nådiga pröfning», huruvida tilläggspension af statsmedel skall utgå eller ej, blifvit lagdt äfven det, då en person tillhörande arméns befäl eller underbefäl med vederlikar, blifvit, efter erhållet afsked, dömd till straff jemlikt 2 kap. 17 § strafflagen.

Sakändringen är således noggrant formulerad efter och inskränkt till sådana fall som det, hvilket år 1896 af direktionen för arméns pensionskassa underställes Kongl. Maj:t, och hvilket föranledde min motion vid 1897 års riksdag, och den afser blott att tillerkänna Kongl. Maj:t rätt att pröfva, äfven i nämnda slags fall, huruvida fyllnadspension af statsmedel bör tillfalla förbrytaren.

Att tilläggspension i något sådant fall må kunna beviljas, var enelertid just det, mot hvilket statsutskottets utlåtande öfver min motion var rigtadt, i ty att utskottet enhälligt förklarade sig »dela motionärens åsigt om det origtiga deruti, att den, hvilken såsom den nu ifrågavarande f. d. militärpersonen förbrutit sig, dock enligt gällande bestämmelser skall få åtnjuta jemväl den af statsmedel utgående tilläggspensionen». Det är tydligt nog, vid jemförelse med motionen, att utskottets gillande af motionärens åsigt var ett uttalande ej i en *form*-, utan i en *princip*-fråga, att det innebar ett ogillande af, att i slikt fall fyllnadspension af statsmedel någonsin får utgå, vare sig att den tillfaller förbrytaren på grund af »gällande bestämmelsers» bud eller den »nådiga pröfningens» förgodtfinnande. Utskottet uttalade sig, med andra ord sagdt, i lika mätto mot att en lagparagraf gäfvade ovilkorlig rätt till fyllnadspension, och att den genom ett Kongl. Maj:ts beslut kunde beviljas.

På grund häraf, och för den händelse att statsutskottet ej skulle finna en mera vidtgående ändring nödig, tillåter jag mig att föreslå,

1) att senare delen (»Huruvida åter den — — — — — pröfning») af Kongl. Maj:ts förslag till ändring af punkt 10 i 1877 års cirkulär måtte få följande lydelse:

Den, som utan att ådömas förlust af medborgerligt förtroende, genom laga kraft egande beslut blifvit afsatt från syssla, med hvilken rätt till fyllnadspension enligt dessa grunder är förenad, eller, efter erhållet afsked, dömd till straff jemlikt 2 kap. 17 § strafflagen, skall derigenom hafva förverkat rätt till fyllnadspension.

I sammanhang härmed kan jag ej underlåta att påpeka, att ändring af 10 punkten i cirkuläret om *arméns* pensionering väl borde beledsagas af

motsvarande ändring af tionde punkten i de genom kungörelsen af 24 november 1876 utfärdade grunder för pensionering af *flottans* befäl och underbefäl med vederlikar. Bestämmelserna i denna punkt upprepas i 20 § af reglementet för flottans pensionskassa den 22 januari 1892; och af ingressen till kungörelsen af sistnämnda dag om »särskildt fastställda grunder» för pensioneringen af embets- och tjänstemän samt vaktbetjening vid lotsstyrelsen äfvensom af befäl och underbefäl vid lotsverket framgår, att 20 § i reglementet för flottans pensionskassa gäller äfven i afseende å pensioneringen vid lotsstyrelsen och lotsverket.

Man frågar sig, hvarför den för flottan och lotsverket gällande föreskrift om Kongl. Maj:ts rätt att i visst fall pröfva fråga om förlust af pensionsrätt, hvilken är lika lydande med den för arméns befäl och underbefäl med vederlikar gällande, icke skall ändras, när den sistnämnda ändras. Detta kan väl icke gerna bero af någon förmodan, att en kasus sådan som den, hvilken föranledt den förevarande kongl. propositionen, endast kan inträffa vid armén, och att motsvarande ändring därför ej är påkallad i föreskrifterna om pensioneringen vid flottan och lotsverket? Sannolikare är väl förklaringen att söka deri, att i allt hyad försvarsangelägenheternas tvenne departement rör det synes vara maxim, att det ena skall handla i största möjliga obekantskap med det andras förhåfvanden. Derfor tillåter jag mig, att hemställa,

2) att statsutskottet måtte föreslå enahanda ändring i föreskrifterna om flottans, lotsstyrelsens och lotsverkets pensionering, som utskottet med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 27 och denna motion kan komma att föreslå beträffande 10 punkten i 1877 års cirkulär angående arméns pensionering.

Emellertid synes det mig vara af de giltigaste skäl påkalladt, att fullständigare bestämmelser om förlust af pensionsrätt eller pension för *alla* embets- och tjänstemän samt betjente, hvilkas pensionering det offentliga bekostar eller bidrager till, blefve utarbetade och framlagda.

Jemte det jag påminner om de af mig i motion vid förlidets års riksdag åberopade bestämmelser i åtskilliga utländska lagar angående förlust af pensionsrätt — bestämmelser, som synas mig egnade att stärka tviflet om rigtigheten af den svenska principen att med tilläggspension af statsmedel belöna förbrytelser i tjensten — torde jag äfven få fästa upp-

märksamheten å vissa föreskrifter i några svenska författningar om *civila* embets- och tjänstemäns pensionering.

Uti det af Kongl. Maj:t 1882 utfärdade reglementet för den med statsmedel understödda *statens jernvägstrafiks pensionsinrättning* heter det, i § 12:

Delegare, som af styrelsen för statens jernvägstrafik *entledigas såsom* varande för sin befattning *olämplig*, eller *afskedas på grund af tjänstefel* eller *brott mot allmän lag*¹ eller därför att han utan styrelsens samtycke lemnat sin tjänst, förlorar all rätt till pension, äfven om han vid afskedandet sådan rätt innehade.

Det af Kongl. Maj:t utfärdade reglementet af 1882 för *telegrafverkets pensionsinrättning*, § 12 säger:

Delegare, som afskedas till följd af brott mot allmän lag, förlorar all rätt till pension. Afskedas delegare till följd af tjänstefel, må på telegrafstyrelsens pröfning bero, huruvida tjänstefelet må anses vara af den svåra beskaffenhet, att jemväl pensionsrätten må förloras. Förlorar pensionstagare medborgerligt förtroende, vare han ock pensionsrätten förlustig.

Reglementet för telegrafverkets pensionsinrättning är således mildare, än det för jernvägstrafikens; men äfven i jemförelse med det förra konstituerar dock den nuvarande och den af Kongl. Maj:t föreslagna lydelsen af 10 punkten i cirkuläret om arméns pensionering, likasom äfven motsvarande bestämmelse i grunderna för flottans pensionering, ett — militäriskt — privilegium. Förlust af pensionsrätt vid afsked på grund af olämplighet eller tjänstefel förekommer ej, såsom vid jernvägstrafiken; förlust af pensionsrätt på grund af tjänstefel kan ej ens ifrågasättas och göras beroende af öfverordnad myndighets pröfning, såsom vid telegrafverket; förlust af pensionsrätt i följd af sådant brott mot allmän lag, som ej medför förlust af medborgerligt förtroende, är ej ovilkorlig, såsom vid jernvägstrafiken och telegrafverket, utan *kan förlust af tilläggs pension* blott förekomma, derest någon blifvit afsatt (nuvarande lydelse), eller äfven (föreslagen lydelse), derest någon efter erhållet afsked blifver dömd till straff jemlikt ett visst stadgande i strafflagen, nemligen 2 kap. 17 § strafflagen — *kan* förekomma, i fall ej Kongl. Maj:t i nåder pröfvar, att förbrytaren bör huggas med tilläggs pension af statsmedel.

Kongl. Maj:t har fastställt det reglemente angående folkskollärarnes pensionsinrättning af 1866, hvars § 21 stadgar:

¹ Således ej endast sådant brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende. — Förlusten af pensionsrätt är *ovilkorlig* vid hvarje brott mot allmän lag, likasom vid afskedande på grund af tjänstefel eller — olämplighet.

Folkskollärare, som för tjenstefel eller brott blifvit genom laga kraft vunnet beslut dömd sin tjenst förlustlig eller förklarad till sådan påföljd förfallen, förlöre rättigheten till pension. Lag samma vare, om pensionstagare dömes förlustig medborgerligt förtroende.

Tager man i betraktande de bestämmelser om förlust af pensionsrätt, som förekomma dels i utländska pensionslagar dels i andra svenska pensionsreglementen, än de för armén och flottan gällande, torde det, helst efter det yttrande af statsutskottet vid 1897 års riksdag, som jag anført, få anses egnadt att väcka förundran, att den ändring i 1877 års cirkulär, som nu i Kongl. Maj:ts proposition föreslås med anledning af den uppseendeväckande kasus, hvilken närmast föranledde nämnda yttrande af statsutskottet, afser intet annat, än att Riksdagen skulle tillerkänna Kongl. Maj:t rätt att bevilja fyllnadspension åt militärpersoner, som, efter erhållet afsked, dömts till straff enligt 2 kap. 17 § strafflagen.

Jag tillåter mig därför slutligen att hemställa,

3) att statsutskottet behagade framlägga förslag till skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser om förlust af pensionsrätt eller pension, gällande för alla klasser af embets- och tjenstemän samt betjente, hvilkas pensionering helt eller delvis bestrides af offentliga medel.

Stockholm den 9 mars 1898.

A. Hedin.